

ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Ілійчук Л.В.

Україна, м. Івано-Франківськ, ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

Сучасний розвиток цивілізації характеризується прискореним прогресом технологій, що викликають закономірні зміни в житті людства і стосуються всіх сфер діяльності, зокрема й освітньої, яка водночас стає основою й передумовою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою. Все важливішою для розвитку інновацій, становлення і участі особистості в цифровому суспільстві та економіці стає її цифрова компетентність, що обумовлює неминучість трансформації освітнього процесу закладів освіти з урахуванням реалій інформаційного суспільства. Саме цифрова компетентність дозволяє особистості бути успішною в сучасному інформаційному просторі, керувати інформацією, оперативно приймати рішення, формувати важливі життєві компетенції.

У Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей для навчання впродовж життя [3] визначено, що основу цифрової компетентності становлять базові навички з використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій: використання комп'ютерів для пошуку інформації, її аналіз, збереження, продукування, презентація та обмін нею, а також для спілкування в соціальних мережах в Інтернеті. З урахуванням процесів цифровізації як у глобальному, так і національному масштабі, в нашій державі розпочалося реформування середньої освіти і створення Нової української школи. Відповідно до Концепції НУШ інформаційно-цифрову компетентність визначено як одну з ключових компетентностей, яка передбачає впевнене й водночас критичне застосування

інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Вона вміщує інформаційну і медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, уміння працювати з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці, а також розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [1].

Важливим стратегічним документом у сфері освітніх стандартів є Рамка цифрової компетентності для громадян (DigComp 2.0: Digital Competence Framework for Citizens) [5], яка визначає основні складові цифрової компетентності у п'яти сферах (інформація та цифрова грамотність, комунікація та співробітництво, створення цифрового контенту, безпечність, вирішення проблем) за трьома рівнями (базовий, незалежний, професійний користувач). В оновленій рамці цифрової компетентності DigComp 2.1 уміщено дескриптори, які описують уже вісім рівнів майстерності, визначених у формі конкретних результатів навчання, та подано таку структуру цифрової компетентності: сфери (п'ять компонентів цифрової компетентності); дескриптори та назви компетентностей (відповідно до кожної сфери); рівні грамотності (за кожним компонентом компетентності); приклади знань, навичок та ставлення (застосовані до кожного компонента компетентності) [2].

Цифрова компетентність вимірюється у громадян на різних рівнях для визначення відповідності умовам навчання та праці. Відтак європейська мережа EUROPASS пропонує дотримуватися таких стандартів цифрової компетентності, ключовими складовими якої є:

✓ управління інформацією (information management) – знання, вміння і навички для пошуку інформації, її аналіз та використання у професійній діяльності, вміння отримувати доступ до інформації, здійснювати пошук інформації в Інтернеті, формулювати інформаційні потреби, знаходити відповідну інформацію, вибирати ефективні ресурси, створювати персональні інформаційні стратегії, оцінювати вміння збирати, обробляти, розуміти й

VI Міжнародна науково-практична конференція
“Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи”

критично оцінювати інформацію, управляти і зберігати інформацію та її контент для полегшення пошуку, створювати базу даних;

✓ співробітництво (collaboration) – знання, навички та вміння для участі в різних спільнотах, співпраці з іншими користувачами в мережі Інтернет;

✓ комунікація (communication) – знання, навички та вміння для спілкування з використанням інтернет-інструментів, готовність і здатність ділитися знаннями, змістом та ресурсами, знання практики й правил цитування інформації, взаємодії он-лайн для вирішення професійних завдань, пошуку можливостей для саморозвитку та вдосконалення власного цифрового середовища, використання технологій і медіа для командної роботи, налагодження процесів співпраці, спільного створення ресурсів, управління одним або декількома цифровими ідентифікаторами, здатність оперувати базою даних, створеною кількома користувачами;

✓ контент та знання (creation of content and knowledge) – навички та вміння особистості для професійної і творчої діяльності, створення нових ресурсів використання інформаційних технологій, створення зміст/контент у різних форматах з використанням мультимедіа, висловлення власної думки за допомогою цифрових медіа та технологій, розуміння як авторські права і ліцензії поширюються на інформацію та зміст;

✓ етика й відповідальність (ethics and responsibility) – знання, навички і вміння фахівців щодо певної поведінки в мережі Інтернет;

✓ оцінювання та вирішення проблем (evaluation and problem-solving) – вибір інформаційних технологій для оцінювання і самооцінювання знань та вмінь з різних навчальних дисциплін, вирішення проблем обробки результатів оцінювання з використанням інформаційних технологій;

✓ технічне оперування (technical operation) – знання, навички і вміння особистості для ефективного та безпечного використання інформаційних технологій у своїй професійній діяльності, активування захисту персональних даних, розуміння приватної власності інших людей, захисту себе від

шахрайства в Інтернеті та можливих загроз [5].

Концептуальною еталонною моделлю цифрової компетентності педагога є DigCompEdu, яка розроблена дослідницьким центром Європейської Комісії. Вона орієнтована на фахівців усіх рівнів освіти, починаючи з раннього дитинства до вищої освіти та освіти дорослих, включаючи загальноосвітню і професійну підготовку, навчання осіб з особливими потребами та неформальне навчання. У моделі визначено сфери цифрової компетентності педагога та її складові, серед яких:

- професійне залучення (використання засобів цифрових технологій для спілкування, співпраці та професійного розвитку);
- цифрові ресурси (пошук, створення і поширення цифрових ресурсів);
- навчання та викладання (управління та організація використання засобів цифрових технологій у навчанні);
- оцінювання (використання засобів цифрових технологій і стратегій для вдосконалення цифрового оцінювання);
- розширення можливостей тих, хто навчається (упровадження цифрових технологій для вдосконалення інклюзивної, індивідуальної освіти та активного залучення учнів і студентів);
- сприяння цифровій компетентності учнів (забезпечення можливостей креативного та відповідального використання цифрових технологій для роботи з інформацією, комунікації, створення контенту і розв’язування проблем) [6].

Відповідно до представленої моделі сформована цифрова компетентність дозволяє вчителю не лише використовувати засоби цифрових технологій для професійної взаємодії з колегами, учнями, їхніми батьками, власного професійного розвитку, забезпечення стратегій навчання, орієнтованих на учнів, їх оцінювання, підвищення ефективності зворотного зв’язку у процесі навчання, але й передбачає набуття ним умінь та досвіду формування інформаційно-цифрової компетентності учнів [4].

VI Міжнародна науково-практична конференція
“Неперервна освіта нового сторіччя: досягнення та перспективи”

Отже, в умовах сучасних викликів та швидкого розвитку інформаційних технологій перед системою освіти постає важливе питання підготовки громадян до життя та діяльності в цифровому світі. Відтак актуальності набуває проблема формування цифрової компетентності сучасного вчителя, який повинен бути готовим до реалізації нових ідей, використання інформаційних технологій задля підвищення якості навчального процесу в закладах освіти.

Література:

1. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. Овчарук О. В. Рамка цифрової компетентності для громадян : європейська стратегія визначення рівня компетентності в галузі цифрових технологій / О. В. Овчарук // Вісник Національної академії педагогічних наук України. – 2018. – № 1 (98). – С. 31-38.
3. Про основні компетенції для навчання протягом усього життя : Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) від 18 грудня 2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975.
4. Тимченко О. В. Формування інформаційно-цифрової компетентності майбутніх фахівців освіти / О. В. Тимченко // Народна освіта : електронне наукове фахове видання. – 2019. – Вип. № 1 (37). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5548
5. DigComp 2.0 : The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model / R. Vuorikari, Y. Punie, S. Carretero, L. Van den Brande. – Luxembourg : Publication Office of the European Union, 2016. doi:10.2791/11517
6. Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu / C. Redecker. – Luxembourg : Publications Office of the European Union, 2017. doi: 10.2760/159770